

СЦЕНА ОТ НОВАТА ОПЕРА НА Н. А. АЛЕКСАНДЪР РАЙЧЕВ „ХАН АСПАРУХ“

«ХАН АСПАРУХ» — ОПЕРА ЗА НАЧАЛОТО

ЗАПОЧНАХА ХХІ „МАРТЕНСКИ МУЗИКАЛНИ ДНИ“

1300-годишнината на българската държава е голямо изпитание и за творците. Бележитият представител на художествената ни култура композиторът Александър Райчев — автор на новата опера „Хан Аспарух“, с чиято премиера на 9 март бе открит ХХІ международен фестивал „Мартенски музикални дни“ в Русе, е на писал в програмата: „Върху исторически сюжет ние трябва да създаваме съвременни по мисъл и патос произведения. И в тях да търсим съзвучието с нашето време, с генералните проблеми, с усетра на нашата действителност.“

Либретото на Никола Гунов има за основа новелата на Николай Райнов за любимата жена на хана Ахинора. Тази творба не случайно е привлякла композитора — тя е близка на една основна идея, характеризираща редица неговни най-крупни творби като I и II симфония, оперите „Мост“ и „Тревога“, балетите „Хайдушка песен“ и „Изворът на Белоногата“ и др. — саможертвата. Авторът се обръща „към изпитания образец на класическата опера“. Или ако перифразираме известната мисъл тук, тя може да звучи: „На опера — като на опера“. И все пак в „Хан Аспарух“ изобщо няма оголен речитатив или сладнижави трафаретни арии. Вокалната линия е гъвкава, с широки интервали, интонационно претворяваща хода на мисълта, изблика на чувствата — задълбочено, проникновено, просто и лаконично. А оркестърът на Райчев! Та това е едно от най-ценните завоевания на българската музика. Не самоцелна багреност, а активна, напориста, увличаща действеност, един стопроцентов симфонизъм, който възплава напрегнатия заряд на емоцията, на ситения драматизъм на действието. Оркестърът тук — това е „партията на автора“: чрез него композиторът се вълнува и коментира, величае и заклеймява, претворява с цялата си художническа страст образи и събития, внушава главните идеи. Немалкото хорови сцени са извисени в своята простота — в тях звучи мощният глас на колектива, на народа. Многобройните лирични сцени са изпълнени с чиста, притихнала изпълненост (дуетът в края на II картина или хорът — оплакване на Ахинора и др.). Райчев дискретно вплита интонационни находки за музикална образност, асоциираща древността ни — малко конкретни и повече обобщени. По-характеристично е предадена линията на византийците в партията на Андроник. Но в края сметка всичко е през призмата на ясно и категорично кристализирания оригинален почерк на композитора — познат и съ-

щевременно обновен, развиващ характерните за него черти и заедно с това навлязъл в нова художествена простота. Яростните съткновения, с които е изпълнена операта, са реализирани от ръката на майстор пламенно и сърцато, с най-високо професионално умение и с грабващо вживяване.

Гласовитите певци на Русенската опера неведнъж са давали живот на нови български творби, включително и на оперите на Райчев. И сега те с любов са се включили в първата реализация на „Хан Аспарух“. Това са Стефан Димитров, рисуващ мъдрия епичен образ на вожда-основател с окрупнени мазки, Мария Венциславова — жертвоготовната, вгълбената, светлата фигура на Ахинора, опитният актьор Анастас Анастасов, реагиращ ежеминутно с многобройни нюанси като мятащия се в противоречия Исбул, а също и Иван Добрев (Радослав), Константин Янков (Токту), Иван Дяков (Батбай), В. Григоров (Адон), В. Мирчева (Зурая) и др. Начело на постановъчния екип е Ромео Райчев, който с опитна ръка и съпреживяваща емоционалност уверено води спектакъла. Режисьорът Аврам Георгиев има отделни хрумвания, които не са достатъчни, за да обхванат измененията на партитурата. Непълно са очертани образите. Търсенето на философска обобщеност не е преодоляло статичността. Сценографията на Георги Иванов показва стремеж за изчистени, спонени символи на основните моменти от пиесата. Много добра е работата на диригента на хора Томина Сидова и на хореографа Асен Гаврилов, който има интересни находки, но малката сценична площ не позволява те да се извият пълно.

„Хан Аспарух“ на Александър Райчев е плод на острото чувство за съвременността на композитора, на светоусещането му на гражданина на нашето време, на войнствуващия му хуманизъм и произтичащия от това новаторски подход към художественото творчество. В тази музика има обобщено емоционално извисяване, пределно наситено смислово интонационно превъплъщение в една градена със смела ръка драматургия. С истинска художествена простота и сила тя достига дълбочини на човешката душевност, на историческите преломи, на смисъла на нашето съществуване, на „нашето присъствие“ на този свят. Тези качества я правят представителна творба за новата ни музика.

ДИМИТЪР ЗЕНГИНОВ